

Jordbruksutskottets betänkande

1982/83:35

om reglering av priserna på jordbruksprodukter (prop.
1982/83:162)

Propositionen

I proposition 1982/83:162 har regeringen (jordbruksdepartementet)

dels föreslagit riksdagen att

1. godkänna vad i propositionen förordats i fråga om användningen av avgiftsmedel, som inflyter under regleringsåret 1983/84 eller har influtit under tidigare regleringsår,

2. godkänna de i propositionen förordade grunderna för reglering av priser m. m. på sockerbetor och socker för tiden den 1 juli 1983—den 30 juni 1985,

3. medge att statens jordbruksnämnd för säsongmässig lagring av jordbruksprodukter under budgetåret 1983/84 får disponera en rörlig kredit på högst 250 000 000 kr. i riksgäldskontoret,

4. medge att statens jordbruksnämnd för inlösen av inhemskt oljeväxtfrö för budgetåret 1983/84 får disponera en rörlig kredit på högst 50 000 000 kr. i riksgäldskontoret,

5. medge att regeringen eller, efter regeringens bestämmande, statens jordbruksnämnd för ändamål inom jordbruksprisregleringen och regleringen av sockernäringen för budgetåret 1982/83 får disponera en rörlig kredit på högst 120 000 000 kr. i riksgäldskontoret,

6. medge att statens jordbruksnämnd för råvarukostnadsutjämning under budgetåret 1983/84 får disponera en rörlig kredit på högst 40 000 000 kr. i riksgäldskontoret,

7. medge att regeringen eller, efter regeringens bestämmande, lantbruksstyrelsen får biträda ackord eller eljest efterge statens rätt på grund av garantiåtagande för lån till investeringar i offentliga karantäner för djur,

dels berett riksdagen tillfälle att

8. ta del av vad i propositionen anförts om lantbruksnämndernas ortsombud.

Vidare har regeringen föreslagit riksdagen att

9. medge att under budgetåret 1983/84 statsbidrag beviljas till trädgårdsnäringens rationalisering, m. m. med sammanlagt högst 7 000 000 kr.,

10. till Bidrag till trädgårdsnäringens rationalisering m. m. för budgetåret 1983/84 anvisa ett förslagsanslag av 6 000 000 kr.,

11. till Främjande av trädgårdsnäringen för budgetåret 1983/84 anvisa ett reservationsanslag av 900 000 kr.,

12. till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område för budgetåret 1983/84 anvisa ett förslagsanslag av 3 838 000 000 kr.

I propositionen läggs fram vissa förslag rörande prisregleringen på jordbruksprodukter och vidare läggs förslag om bl. a. prisregleringen på sockerbetor och socker för tiden den 1 juli 1983—den 30 juni 1985. Förslagen läggs fram på grundval av förslag som lämnats av statens jordbruksnämnd. Vidare tas upp vissa anslag på trädgårdsnäringens område.

Motioner

Motioner med anledning av propositionen

I motion 1982/83:2353 av Bo Lundgren m. fl. (m) yrkas att riksdagen beslutar att sockerbetsarealen under den aktuella perioden skall vara lägst 53 000 ha och högst 54 400 ha.

I motion 1982/83:2367 av Einar Larsson m. fl. (c) yrkas att riksdagen beslutar

1. medge att under budgetåret 1983/84 statsbidrag beviljas till trädgårdsnäringens rationalisering m. m. med sammanlagt högst 9 000 000 kr.,

2. till Bidrag till trädgårdsnäringens rationalisering m. m. för budgetåret 1983/84 anvisa ett förslagsanslag av 8 000 000 kr.

I motion 1982/83:2398 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) yrkas att riksdagen bemyndigar regeringen att besluta om uppräknning av Norrlandsprisstödet fr. o. m. den 1 juli 1983 i enlighet med de riktlinjer som anges i motionen.

I motion 1982/83:2399 av Karl Erik Olsson och Claes Elmstedt (båda c) yrkas att riksdagen fastställer sockerbetsarealen för 1983 till 53 000 ha för att därigenom säkerställa driften vid sockerbruket i Karpalund.

Motioner från allmänna motionstiden 1983

I motion 1982/83:176 av Knut Wachtmeister och Sven Munke (båda m) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen framförts om kvalitetskrav för introduktion av nya spannmålsorter i Sverige samt om betalning av korn efter proteinhalt.

I motion 1982/83:248 av Tage Sundkvist m. fl. (c) yrkas att riksdagen hos regeringen begär att livsmedelsutredningen genom tilläggsdirektiv ges i uppdrag att framlägga förslag innebärande att sammanslagning av arrendegårdar prövas på samma sätt som sammanläggning genom köp.

I motion 1982/83:355 av Einar Larsson m. fl. (c) yrkas, såvitt nu är i fråga (yrkande 1) att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna att energi- och jordbrukspolitikerna bör utformas så att de stödjer jordbrukets möjligheter att aktivt minska energiförbrukningen inom jord-

bruket samt ökar möjligheterna till energiproduktion genom speciella energigrödor eller genom utnyttjande av avfallsprodukter.

I motion 1982/83:481 av Gunnar Nilsson i Eslöv m. fl. (s) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om behovet av en utjämning av jordbrukets kapitalkostnader.

I motion 1982/83:640 av Einar Larsson m. fl. (c) yrkas att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om

1. trädgårdsnäringsens gränsskydd,
2. marknadsfrämjande åtgärder för trädgårdsnäringsen,
3. utredning beträffande prissättningen av trädgårdsprodukter i olika handelsled,
4. åtgärder för att främja en näringsrikare kost,
5. ökad kontroll av importerade trädgårdsprodukter,
6. ökade bidrag till energibesparande åtgärder,
7. bättre lånemöjligheter.

I motion 1982/83:646 av Anna Wohlin-Andersson m. fl. (c) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande vikten av att genom statliga stödåtgärder förbättra trädgårdsnäringsens möjligheter att spara energi och/eller övergå till alternativa energikällor.

I motion 1982/83:801 av Sten Svensson och Sven Eric Lorentzon (båda m) yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär ett samlat åtgärdsprogram för att öka den svenska exporten av livsmedel,
2. att riksdagen hos regeringen begär en undersökning av möjligheterna att vidga förädlingsgraden av produkter från det svenska jordbruket i enlighet med vad som anförts i motionen.

I motion 1982/83:990 av Arne Andersson i Ljung m. fl. (m) yrkas att riksdagen beslutar att anslaget till livsmedelssubventioneringen uppförs under punkten C 3, Bilaga 11, med ett i förhållande till budgetpropositionen minskat belopp om 1,035 miljarder kronor.

I motion 1982/83:992 av Bo Arvidson och Sven Munke (båda m) yrkas att riksdagen hos regeringen anhåller att den tillsatta livsmedelskommittén får i uppdrag att beakta de i motionen framförda synpunkterna om ökad odling av proteingrödor.

I motion 1982/83:996 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) yrkas att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om jordbrukspolitiken.

I motion 1982/83:1001 av Sven Munke och Jan-Eric Virgin (båda m)

yrkas att riksdagen hos regeringen anhåller att livsmedelskommittén får i uppdrag att pröva det i motionen skisserade förslaget om stallbank.

I motion 1982/83:1009 av Lars Svensson och Owe Andréasson (båda s) yrkas att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts för att stärka trädgårdsnäringens konkurrenskraft.

I motion 1982/83:1012 av Jan-Eric Virgin och Bo Arvidson (båda m) yrkas att riksdagen hos regeringen anhåller om att motionen överlämnas för beaktande till kommittén om livsmedelsförsörjningens sårbarhet.

I motion 1982/83:1076 av Stig Josefson m. fl. (c) yrkas med hänvisning till vad som anförts i motion 1982/83:1075 att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna att en undersökning omgående bör igångsättas i syfte att eliminera EG:s subventioner på tomater och äpplen.

I motion 1982/83:1460 av Einar Larsson m. fl. (c) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen sagts om åtgärder för att öka den inhemska produktionen av proteinfodermedel.

I motion 1982/83:1463 av Einar Larsson m. fl. (c) yrkas att riksdagen beslutar att begära att regeringen vidtar åtgärder i syfte att främja exporten av högförädlade livsmedel.

I motion 1982/83:1978 av Bo Arvidson och Ingvar Eriksson (båda m) yrkas

1. att riksdagen hos regeringen anhåller att den tillsatta livsmedelskommittén får i uppdrag att beakta de i motionen framförda synpunkterna i vad gäller trädgårdsprodukternas roll i livsmedelspolitiken,

2. att riksdagen hos regeringen anhåller att livsmedelskommitténs arbete även måtte omfatta livsmedelsindustriprodukter baserade på bär och grönsaker.

I motion 1982/83:1990 av Stig Josefson och Sigvard Persson (båda c) yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om stöd till inhemska odling av sojabönor.

I motion 1982/83:1995 av Sven Munke och Bo Arvidson (båda m) yrkas att riksdagen hos regeringen anhåller att statens jordbruksnämnd och Svensk spannmålshandel får i uppdrag att utforma ett mera rättvist stöd till odling av proteingrödor (ärter och åkerbönor) som medger att lantbrukare som hemmaproducerar sitt proteinfoder åtnjuter samma stöd som dem som odlar till avsalu.

I motion 1982/83:1998 av Martin Olsson m. fl. (c) yrkas att riksdagen hos regeringen begär att motionen överlämnas till livsmedelsutredningen för beaktande.

I motion 1982/83:2000 av Ola Ullsten m. fl. (fp) yrkas, såvitt nu är i fråga (yrkandena 1 och 2)

1. att riksdagen beslutar att till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område för budgetåret 1983/84 beräkna ett förslagsanslag av 2 738 000 000 kr.,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att den tillsatta livsmedelsutredningen bör beakta vad som i motionen anförs om jordbrukspolitikens inriktning.

I motion 1982/83:2001 av Jan-Eric Virgin och Sven Munke (båda m) yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande värdet av odling av alternativa grödor för energiproduktionen.

I motion 1982/83:2156 av Nils-Olof Gustafsson m. fl. (s,m,c) yrkas, såvitt nu är i fråga (yrkandena 1 och 2)

1. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförs om jordbrukets produktionsvolym i Jämtlands län,

2. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförs rörande produktionsstyrning.

Skrivelser

Till utskottet har inkommit skrivelser med synpunkter på några av de fristående motioner som behandlas i detta betänkande.

Näringsfrihetsombudsmannen noterar sålunda i anslutning till motion 1982/83:640 av Einar Larsson m. fl. (c) om trädgårdsnäringen att i motionen anges att trädgårdsnäringsutredningens förslag (Ds Jo 1982:2) i huvudsak tillstyrkts av vissa angivna remissinstanser medan de instanser som representerar importhandelsintressena helt eller delvis avstyrkt. NO vill erinra om att andra instanser som representerar konsumentintressen, såsom NO och statens pris- och kartellnämnd, också ställt sig i stort sett avvisande till utredningens förslag.

Med anledning av motionerna 1982/83:992 av Bo Arvidson och Sven Munke (båda m) och 1982/83:1460 av Einar Larsson m. fl. (c) om ökad odling av proteingrödor riktar *AB Findus* uppmärksamheten på vissa växtskyddsproblem som kan uppkomma när foderarter odlas inom samma områden som konservarter. I yttrande över motion 1982/83:1995 av Sven Munke och Bo Arvidson (båda m) i samma ämne framhåller *Svensk spannmålshandel* att någon omläggning av nu gällande stödprogram för att stimulera till odling och användning av inhemskt odlade proteinråvaror f. n. ej är motiverad.

Utskottet

Införelseavgiftsmedel m. m.

Riksdagen godkände våren 1982 grunderna för prisregleringen på jordbruksprodukter utom sockerbetor och socker för en tvåårig prisreglerings-

period omfattande tiden den 1 juli 1982—den 30 juni 1984 (prop. 1981/82:209, JoU 1981/82:42, rskr 1981/82:416).

I propositionen redovisas användningen av införselavgiftsmedel m. m. under regleringsåret 1981/82 liksom också beräkningen av införselavgiftsmedel som inflyter under regleringsåren 1982/83 och 1983/84. Den huvudsakliga medelsdispositionen för regleringsåret 1981/82 framgår av följande tabell, i vilken även den preliminära dispositionen för regleringsåret 1982/83 redovisas.

Huvudsaklig medelsdisposition av införselavgiftsmedel m. m. regleringsåren 1981/82 och 1982/83

	1981/82 1 000-tal kr.	1982/83 1 000-tal kr. prel.
<i>Inkomster</i>		
Från föregående regleringsår kvarstående införselavgifter ¹	16 974	20 921
Under resp. regleringsår influtna införselavgifter exkl. fodermedel	327 824	324 600
fodermedel	222 277	305 000
Summa	567 075	650 521
<i>Utgifter</i>		
a) Av medel inom fördelningsplanen		
Svensk spannmålshandel	2 000	723
Sveriges potatisintressenter	29 500	29 500
Sveriges oljeväxtintressenter	0	0
Svensk kötthandel	65 000	0
Svensk kötthandel, utbyteshandel	21 906	23 455
Föreningen för mejeriprodukter	221 000	167 000
Svensk ägghandel	68 471	68 000
Regleringskassan för fågelkött	10 000	0
Regionalt bidrag, mjölk	3 000	0
Regionalt kostnadsbidrag norra Sverige		
— mjölk	20 500	20 500
— kött	5 000	5 000
— ägg	1 700	1 400
Upplysningsverksamhet och utvecklingsarbete	8 500	8 650
Djurhälsovård, kontrollverksamhet m. m.	25 000	25 000
Stöd till odling av konservärter och andra köksväxter	2 500	2 500
Stöd till odling av bruna bönor	1 400	1 400
Stöd till odling av vallväxtfrö	2 000	2 000
Fonden för kollektiva åtgärder inom biodlingen	500	500
Sveriges exportråd	1 500	500
Foderfraktstöd, Norrland	0	150
Reserv till jordbruksnämndens förfogande	0	215 922
Summa	489 477	572 200

¹ Intäktsräntor från föregående år.

	1981/82 1 000-tal kr.	1982/83 1 000-tal kr. prel.
b) Av medel utanför fördelningsplanen		
Utbyteshandel nötkött, öststaterna	9 294	9 000
Utbyteshandel kött och fläsk	28 094	26 545
Pristillägg får- och lammkött	15 144	15 500
Svensk matpotatiskontroll	4 875	5 067
Sveriges potatisodlares riksförbund	2 544	2 634
Bidrag till Stiftelsen för ackordhästorganisationens bevarande	475	475
Bidrag till fraktkostnader för mjölk och grädde	300	300
Prisåterbäring till pålsdjursuppfödare	4 000	4 000
Stöd till odling av vallväxtfrö	6 000	6 000
Fonden för kollektiva åtgärder inom biodlingen	300	300
Restitution av införselavgifter för styckningsdetaljer av kött och fläsk samt av införselavgifter för ost	4 072	6 000
Stöd till maltproduktionen	1 000	2 000
Sveriges exportråd	1 500	500
Summa	77 598	78 321
Summa utgifter	567 075	650 521
Saldo vid utgången av resp. regleringsår	0	0

Utskottet har inte något att erinra mot vad i propositionen anförts rörande införselavgiftsmedlens disposition under regleringsåren 1981/82 och 1982/83.

Regeringen uppdrog den 26 november 1981 åt jordbruksnämnden att närmare överväga och framlägga förslag om användningen av införselavgiftsmedlen inom och utanför fördelningsplanen. Nämnden redovisar att den har påbörjat ett sådant arbete och kommer senare att lämna förslag om användningen. För regleringsåret 1983/84 föreslås dock att medlen får tas i anspråk enligt hittills tillämpade principer.

I propositionen föreslås att fördelningsplanen för regleringsåret 1983/84 bör omfatta 267,2 milj. kr. jämte inflytande fodermedelsavgifter vilket totalt ger 592,2 milj. kr. Utskottet biträder regeringens förslag.

Utskottet har heller inte något att erinra mot vad i propositionen angetts i fråga om medelsbehovet under regleringsåret 1983/84 för de ändamål som bör täckas av införselavgiftsmedel utanför fördelningsplanen.

Utskottet tar i det följande upp i huvudsak de delar av propositionen som berörs av motioner i motsvarande eller närliggande ämnen. Till den del regeringsförslaget inte närmare kommenteras har detsamma inte för- anlett någon erinran från utskottets sida.

Prisregleringen på sockerbetor och socker

I propositionen föreslås en tvåårig prisregleringsperiod för sockerbetor och socker omfattande tiden den 1 juli 1983 — den 30 juni 1985. Förslaget, som har utformats med beaktande av nu gällande riktlinjer för jordbrukspolitiken, innebär i huvudsak en förlängning av nu gällande reglering. Enligt regeringens särskilda direktiv bygger förslaget på att driften vid samtliga nu existerande sockerbruk upprätthålls. Detta skall ske inom ramen av en total sockerbetsareal om 53 000 ha. Vidare innebär förslaget att underskottet i sockerregleringsfonden avvecklas. Enligt propositionen skall sockerbetsarealen minska med 500 ha per år med sikte på en areal år 1985 på högst 51 500 ha. Erforderlig kvotering bör godkännas av jordbruksnämnden, och prisavdraget vid överodling bör vara kraftigt. Regeringens förslag innebär att betodlarna tillförs ca 48,8 milj. kr. som kostnads-kompensation och ca 5,7 milj. kr. som ersättning för inkomstfölsamhet. Förslaget innebär vidare bl. a. att sockerbolaget för regleringsåret 1983/84 tillerkänns ca 33,4 milj. kr. som ersättning för ökade kostnader i sockerproduktionen.

Enligt motion 2353 (m) är det synnerligen tveksamt om en neddragning av betarealen skall ske med hänsyn till att skördarna såväl år 1981 som år 1982 varit större än de normala. Den minskning av sockerbetsarealen som nu föreslås kan enligt motionärernas mening komma att äventyra en fortsatt drift vid Karpalund. Motionärerna anför att det finns anledning att bibehålla den nuvarande sockerbetsarealen. I motionen erinras om att sockernäringskommittén för sin del föreslog en ökning av sockerbetsarealen till 54 400 ha. Vid en normalskörd skulle därmed samtliga sockerbruk kunna bevaras och självförsörjningsgraden uppgå till ca 94 %. Ett visst importutrymme skulle således finnas. Behovet av att säkerställa driften vid sockerbruket i Karpalund förs fram även i motion 2399 (c). Motionärerna föreslår att riksdagen fastställer sockerbetsarealen för år 1983 till 53 000 ha.

Utskottet vill för sin del framhålla att regeringens nu framlagda förslag såväl i avseende på sockerbetsarealens omfattning som prisregleringens utformning i övrigt överensstämmer med vad jordbruksnämnden föreslagit efter överläggningar och i samförstånd med Sveriges betodlares centralförening och Svenska Sockerfabriks AB samt nämndens konsumentdelegation.

Utskottet finner för sin del inte anledning till erinran mot vad i propositionen anförts om prisregleringen på sockerbetor och socker. Regeringens förslag, bl. a. i vad avser sockerbetsarealens totala omfattning, biträds således av utskottet.

Vad här anförts innebär att utskottet avstyrker motionerna 2353 och 2399.

Lantbruksnämndernas ordsombud, m. m.

I anslutning till riksdagsbehandlingen av 1979 års budgetproposition (prop. 1978/79:100 bil. 13) behandlades, med anledning av en motion i ämnet, frågan om berörda gruppers medbestämmande vid tillsättandet av ordsombud. Enligt motionen borde Lantbrukarnas riksförbund (LRF) utse eller i vart fall lägga förslag till ordsombud. Jordbruksutskottet uttalade att det naturligtvis är angeläget att reglerna för hur ordsombuden skall utses är utformade på ett sätt som motsvarar utvecklingens krav. Mot bakgrund av att åtskilligt hänt sedan ordsombudens ställning och funktion senast var föremål för närmare prövning fann utskottet att skäl talade för att dessa frågor nu blev föremål för viss översyn. Någon särskild utredning syntes dock inte behöva tillsättas för ändamålet. Enligt utskottets mening ansågs det lämpligt att lantbruksstyrelsen fick i uppdrag att se över problemet och framlägga härav föranledda förslag. Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets förslag (JoU 1978/79:20, rskr 253).

Regeringen uppdrog åt lantbruksstyrelsen att, med beaktande av vad som anfördes i jordbruksutskottets yttrande, göra en översyn av ordsombudens ställning och funktion. Lantbruksstyrelsen har nu redovisat sitt uppdrag.

Lantbruksstyrelsen anför att i olika sammanhang har fråga uppkommit om inflytande från LRF:s sida vid utseende av ordsombud. Lantbruksstyrelsen anser, med stöd av vad som framkommit i översynen, att ordsombuden fortfarande bör utses av lantbruksnämnderna efter förslag av kommunerna. När det gäller frågan om LRF:s inflytande över valet av ordsombud anser styrelsen att detta lämpligen kan tillgodoses genom att kommunerna, innan de avger förslag till lantbruksnämnd, samråder med de lokala LRF-avdelningarna.

Svenska kommunförbundet tillstyrker i sitt remissyttrande att nuvarande ordning när det gäller ordsombudens uppgifter och tillsättning skall bibehållas. LRF anser att LRF-avdelningen i kommunen skall ges tillfälle att avge förslag till ordsombud.

Jordbruksministern betonar att ordsombuden har en viktig uppgift när det gäller att tillföra lantbruksnämnderna synpunkter som förutsätter lokal kännedom. I övrigt anser han att några förändringar i förfarandet vid tillsättning av ordsombud inte är påkallade. Det förekommer redan i dag att vissa kommuner samråder med företrädare för jordbruksnäringen i fråga om val av ordsombud. Det står öppet för alla kommuner att tillämpa ett sådant förfaringssätt.

Utskottet har för sin del ingen annan uppfattning än jordbruksministern i denna fråga. Utskottet föreslår att riksdagen utan erinran lägger redogörelsen för lantbruksstyrelsens översyn av ordsombudens ställning och funktion till handlingarna.

Anslagfrågor

I propositionen tas upp dels vissa anslag på trädgårdsnäringsens område, dels anslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. Utskottet behandlar dem i den ordning de tagits upp i propositionen. Utskottet behandlar i samband härmed även vissa under den allmänna motionstiden väckta motioner i hithörande ämnen.

Trädgårdsnäringsen. Från anslaget Bidrag till trädgårdsnäringsens rationalisering, m. m. utbetalas förutom rationaliseringsbidrag även bidrag till energibesparande åtgärder i trädgårdsnäringsens byggnader enligt förordningen (1979:427, ändrad 1982:291) om statligt stöd till trädgårdsnäringsens rationalisering. Därutöver används anslaget för bidrag till Svenska fruktfrämjandet, Svenska grönsaksfrämjandet och Svenska blomsterfrämjandet. För innevarande budgetår får statsbidrag beviljas till trädgårdsnäringsens rationalisering och till energibesparande åtgärder inom trädgårdsföretag med högst 7 milj. kr.

I årets budgetproposition har regeringen föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1983/84 till Bidrag till trädgårdsnäringsens rationalisering, m. m. beräkna ett förslagsanslag av 4 milj. kr.

I motionerna 640 (c) och 646 (c) betonas att stödet till energibesparande åtgärder har en avgörande betydelse för trädgårdsnäringsens anpassning till den nya energisituation som blivit en följd av de höjda oljekostnaderna. Motionärerna befarar att regeringens beräkning i budgetpropositionen innebär ett förebud om minskade anslag i nu förevarande avseende och hemställer därför om ett riksdagsuttalande till förmån för ökade bidrag till energibesparande åtgärder och förbättring av trädgårdsnäringsens möjligheter att övergå till alternativa energikällor.

I den nu lämnade propositionen föreslås att en oförändrad bidragsram på sammanlagt 7 milj. kr. anvisas för nästa budgetår för ändamål rörande rationalisering och energibesparande åtgärder. Anslaget beräknas behöva föras upp med 6 milj. kr.

Utskottet finner för sin del inte anledning till erinran mot vad regeringen under förevarande punkt förordnat och kan därför tillstyrka propositionen i förevarande del. Den synes också i allt väsentligt tillgodose de nyss berörda önskemålen i motionerna 640 (yrkande 6) och 646. Någon ytterligare uppräknings av ifrågakvarande anslag och bidragsram, såsom föreslås i centerpartiets kommittémotion 2367, har utskottet emellertid inte ansett sig kunna biträda. Som anförs i propositionen har förhållandena för trädgårdsnäringsen förbättrats i flera avseenden under senare tid. Bl. a. innebär den i oktober 1982 genomförda devalveringen en klar förbättring av den svenska trädgårdsnäringsens konkurrenskraft. Vidare har den sänkta räntan positiva effekter för trädgårdsnäringsen liksom för andra näringar. Utskottet vill i detta sammanhang också erinra om det förslag regeringen nyligen har lagt fram om vissa ändringar i lagen (1970:65) om Sveriges

allmänna hypoteksbank och om landshypoteksföreningar. Förslaget innebär bl. a. att alla typer av trädgårdsföretag, således även växthusföretag, skall få möjligheter att erhålla långfristig finansiering med bottenlån hos hypoteksförening. Vidare kommer belåningsgraden för sådana lån att anpassas till vad som gäller för jordbruksföretag.

I likhet med jordbruksministern vill utskottet i sammanhanget även peka på de möjligheter som finns att erhålla statlig kreditgaranti till åtgärder som syftar till att bygga upp rationella trädgårdsföretag. Ett av regeringen i budgetpropositionen framlagt förslag om höjning av kreditgarantiramen för lån till trädgårdsföretag från 50 milj. kr. till 65 milj. kr. har nyligen på utskottets förslag bifallits av riksdagen (JoU 1982/83:24, rskr 1982/83:204).

Från anslaget Främjande av trädgårdsnäringen anslås medel till vissa för trädgårdsnäringen allmännyttiga ändamål av kollektiv natur. Enligt propositionen bör anslaget för nästa budgetår föras upp med oförändrat belopp av 900 000 kr. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

Under detta avsnitt finner utskottet lämpligt att även behandla vissa andra yrkanden i motion 640 liksom ytterligare ett par under den allmänna motionstiden 1983 väckta motioner med förslag om åtgärder till stöd för trädgårdsnäringen i olika hänseenden.

De i motion 640 framlagda förslagen avser förbättringar av gränsskyddet för snittblommor, vitkål och isbergssallad, införandet av en fond för marknadsfrämjande åtgärder inom trädgårdsnäringen i enlighet med trädgårdsnäringsutredningens senast framlagda förslag ävensom en skärpning av kontrollen av importerade trädgårdsprodukter enligt utredningens intentioner. Motionärerna framhåller vidare angelägenheten av att de svenska trädgårdsodlarna tillförsäkras bättre lånemöjligheter än f. n. I motion 1009 (s) pekas på vissa problem som åsamkas den svenska trädgårdsnäringen genom en marknadsstörande lågprisimport, bl. a. av fruktträd. Enligt motion 1076 (c) slutligen bör en undersökning omgående igångsättas i syfte att eliminera vissa exportsubventioner från EG:s sida när det gäller tomater och äpplen.

Utskottet vill erinra om att flera av de frågor som här berörts behandlades av riksdagen förra året med anledning av motioner i ämnet. Mot bakgrund av bl. a. trädgårdsnäringsutredningens pågående överväganden föranledde dessa motioner inte någon ytterligare riksdagens åtgärd.

1974 års trädgårdsnäringsutredning (Jo 1974:09) avgav i augusti förra året sina betänkanden om marknadsfrågor (Ds Jo 1982:2 och 3). Utredningen avgav vidare under hösten 1982 en promemoria om ökad kontroll av importerade vegetabiliska livsmedel. Trädgårdsnäringsutredningens förslag har remissbehandlats och bereds f. n. inom regeringskansliet tillsammans med olika framställningar från Trädgårdsnäringens riksförbund. Prövningen inom regeringskansliet omfattar bl. a. sådana frågor som tagits upp i nyss berörda motioner.

I avvaktan på resultatet av de pågående övervägandena finner utskottet att berörda motionsyrkanden inte bör föranleda någon riksdagens ytterligare åtgärd. Motionerna 640 (yrkandena 1, 2, 5 och 7), 1009 och 1076 avstyrks därför.

Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. Anslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område beräknas för nästa budgetår till 3 838 milj. kr. Av beloppet avser 3 335 milj. kr. livsmedelssubventioneringen på olika produkter. I sistnämnda belopp ingår 530 milj. kr., motsvarande helårs-kostnaden för den höjning av livsmedelssubventionerna som vidtogs per den 1 januari 1983 för att neutralisera effekterna av höjningen av mervärdeskatten på livsmedel.

Enligt moderata samlingspartiets kommittémotion 990 tål inte samhälls-ekonomi större kostnader till livsmedelssubventionering än i storleksordningen 2,8 miljarder kr. I enlighet härmed föreslås en nedräkning av förevarande anslag med 1,035 miljarder kronor.

I partimotion 2000 erinrar folkpartiet om att partiet motsatte sig höjningen av mervärdeskatten fr. o. m. den 1 januari 1983 och också höjningen av livsmedelssubventionerna. Partiet menar att det finns bättre sätt att stödja utsatta grupper när levnadskostnaderna stiger, framför allt genom höjda barnbidrag och flerbarnstillägg. Denna inställning överensstämmer också med slutsatserna från en rapport till expertgruppen för studier i offentlig ekonomi, Inkomstomfördelningseffekter av livsmedelssubventioner (Ds B 1982:7). Livsmedelssubventionerna bör därför enligt motionen minskas med 1,5 miljarder kronor (för budgetåret 1983/84 1,1 miljarder kronor) vilket innebär att enbart mjölken fortsättningsvis är subventionerad.

Utskottet vill liksom tidigare, när livsmedelssubventionerna varit föremål för behandling i riksdagen, erinra om att det ankommer på regeringen att besluta om subventionernas utformning. Utskottet har inte något att erinra mot den i propositionen gjorda medelsberäkningen beträffande kostnaderna för livsmedelssubventioneringen på olika produkter. Då utskottet inte heller i övrigt har något att invända mot propositionens beräkningar av de olika posterna under prisregleringsanslaget föreslår utskottet att anslaget för nästa budgetår förs upp med 3 838 milj. kr. Motionerna 990 och 2 000 yrkande 1 avstyrks således.

Utformningen av en livsmedelspolitik

I propositionen erinrar jordbruksministern om att de samhällsekonomiska förhållandena förändrats sedan riksdagen år 1977 fattade beslut om nu gällande riktlinjer för jordbrukspolitiken. Han framhåller att konsumenterna har drabbats av kännbara prishöjningar på livsmedel bl. a. som en följd av kraftiga kostnadsökningar både inom jordbruket och i efterföl-

jande led. Samtidigt har realinkomsterna för stora grupper konsumenter sjunkit kraftigt. Därtill kommer att den minskning av livsmedelssubventionerna som tidigare genomförts ytterligare höjt livsmedelspriserna. Fr. o. m. år 1977 och fram till hösten 1982 har priserna på de subventionerade baslivsmedlen mer än fördubblats. Regeringen har emellertid beslutat öka livsmedelssubventionerna på mjölk och ost fr. o. m. den 1 januari 1983. Konsumtionen av vissa livsmedel, främst kött och fläsk, har minskat samtidigt som en viss ökning av produktionen ägt rum genom att jordbrukarna sökt kompensera en sjunkande lönsamhet med ökade arbetsinsatser och större besättningar. Jordbruket kan därför inte avsätta hela sin produktion inom landet utan måste i allt högre grad sälja produkterna utomlands med ökade exportkostnader som följd. Inflationen och det höga ränteläget har vållat ekonomiska problem för de nyetablerade jordbrukarna.

Jordbrukspolitiken är inriktad på att bl. a. ge producenterna ett pris skydd mot utländsk konkurrens. Denna politik förutsätter att konsumenterna kan lita på att de får så bra livsmedel som möjligt till rimliga priser. Vidare skall jordbrukarna kunna utveckla och driva sin näring så att de får möjlighet att uppfylla konsumenternas krav och önskemål. Utvecklingen i svensk samhällsekonomi gör emellertid, framhåller jordbruksministern, att den jordbrukspolitik som beslöts år 1977 inte längre fungerar på det sätt riksdagen förutsatte när beslutet fattades.

De redovisade förhållandena utgör enligt jordbruksministerns mening ett starkt motiv för en översyn av jordbrukspolitiken. Han anser det också alltmer angeläget att sätta in jordbrukspolitiken i ett vidare sammanhang, nämligen i ett livsmedelspolitiskt perspektiv. Med stöd av regeringens bemyndigande den 9 december 1982, har han därför tillsatt en kommitté med uppgift att utforma en livsmedelspolitik. Enligt sina direktiv (Dir 1982:103) skall kommittén med förtur behandla frågan om bl. a. produktionsöverskotten. Frågor av grundläggande betydelse för de överläggningar som avser tid efter den 30 juni 1984 skall också behandlas med förtur. Förslag i dessa hänseenden skall presenteras senast den 1 oktober 1983. I övrigt skall kommitténs slutliga förslag presenteras senast den 1 oktober 1984.

Det rådande produktionsöverskottet på animalieområdet har föranlett regeringen att lägga fram förslag om ett temporärt förbud mot nybyggnad av djurstallar för nötkreatur, svin och fjäderfä (prop. 1982/83:112). Förbudet, som meddelas i en särskild lag, avses gälla t. o. m. juni 1984, dvs. till dess livsmedelspolitiska kommitténs utredningsarbete i denna del har hunnit resultera i ett beslut av statsmakterna. Lagförslaget har den 23 mars 1983 antagits av riksdagen (JoU 1982/83:27), varefter författning i ämnet utfärdats (SFS 1983:147).

I ett flertal motioner väckta under den allmänna motionstiden i år har tagits upp frågor som antingen direkt berör den nytillsatta livsmedelsut-

redningen eller också har nära anknytning till de ämnen som utredningen enligt sina direktiv kommer att behandla.

Utskottet har funnit lämpligt att redovisa sina ställningstaganden till nämnda motioner i nu föreliggande betänkande. Motionerna och motionsyrkandena prövas därvid mot bakgrund av det närmare innehållet i motsvarande avsnitt i utredningsdirektiven (1982:103).

Vad gäller *behovet av en utredning* framhålls i centerpartiets partimotion 996 att det f. n. inte finns någon anledning att ompröva de riktlinjer för jordbrukspolitiken som drogs upp i 1977 års riksdagsbeslut. Motionärerna anser att de grundläggande principer som lagts fast i nyssnämnda beslut om jordbrukspolitiken, i skötsellagen och i jordförvärvslagen, ger en stabil grund för den framtida jordbrukspolitiken. De anpassningar som behövs för den praktiska tillämpningen av politiken för att t. ex. uppnå en bättre produktionsbalans och underlätta för nytillträdande lantbrukare att klara de första åren kan ske utan att principerna rubbas. Den nu tillsatta utredningen kan därmed koncentrera sitt arbete på att finna lösningar på de akuta problemen och på hur produktionsanpassningen kan ske med minsta möjliga störningar för producenter och livsmedelsindustri. Däri bör också ingå åtgärder för att stimulera export av förädlade livsmedel. En viktig uppgift är också att finna åtgärder för att begränsa livsmedelsförsörjningens sårbarhet för störningar i krislägen i enlighet med de direktiv som gavs våren 1982.

Utskottet vill i likhet med jordbruksministern framhålla att de samhälls-ekonomiska förhållandena i vårt land förändrats sedan riksdagen år 1979 fattade beslut om riktlinjer för jordbrukspolitiken. Utvecklingen i svensk samhälls ekonomi har från slutet av 1970-talet lett fram till ett mycket stort budgetunderskott, bristande balans i utlandsaffärerna, kraftiga prisstegringar och en mycket hög räntenivå. Orsakerna till detta står att finna dels i den svaga tillväxten i världsekonomin, dels i den ekonomiska politik som under denna tid förts i Sverige. Effekterna av denna ekonomiska politik har skärpt konflikterna mellan de jordbrukspolitiska mål som uppställdes år 1977 och försvårat möjligheterna att tillgodose dem.

Den bakgrund som tidigare skisserats utgör även enligt utskottets mening ett starkt skäl för att en översyn av jordbrukspolitiken snarast kommer till stånd. Som jordbruksministern anför är det därvid också angeläget att sätta in jordbrukspolitiken i ett vidare, livsmedelspolitiskt perspektiv. Att ge utredningsarbetet den mera begränsade utformning som föreslås i motion 996 är sålunda enligt utskottets mening klart otillräckligt. Moti-onen avstyrks därför.

Som en av *utgångspunkterna för utredningsarbetet* anges i direktiven att familj jordbruket också framöver kommer att vara den dominerande företagsformen inom ramen för en geografiskt väl differentierad jordbruksproduktion. Vidare understryks den roll jordbruket spelar för sysselsättningen i bygd där det råder brist på andra arbetstillfällen.

Av direktiven framgår sålunda att också regionalpolitiska aspekter skall ligga till grund för översynsarbetet, när det gäller livsmedelspolitikens framtida utformning. Som framgår av propositionen och som även redovisats i ett frågesvar i riksdagen den 12 april 1983 ämnar jordbruksministern föreslå regeringen att betänkandet (Ds Jo 1982:7) Statligt stöd till jordbruket i norra Sverige och remissyttranden över detsamma överlämnas till den livsmedelspolitiska kommittén. Enligt jordbruksministerns mening bör de frågor som behandlas i betänkandet samordnas med de förslag som kommer att avges av den sistnämnda kommittén.

Centerpartiet yrkar i en partimotion 2398 att riksdagen bemyndigar regeringen att besluta om en uppräknings av Norrlandsprisstödet fr. o. m. den 1 juli 1983 i enlighet med i motionen angivna riktlinjer. I motionen erinras om att riksdagen tidigare uttalat sig för att prisstödet, om produktionskostnaderna utvecklas på ett ogynnsamt sätt, under nu löpande period skall kunna justeras så att dess syfte upprätthålls. En uppräknings kan enligt motionärernas mening ske oaktat att livsmedelskommittén ser över Norrlandskommitténs övriga förslag rörande bl. a. prisstödet områdesindelning och rationaliseringsstödet utformning.

Utskottet anser för sin del att skäl talar för att de frågor som behandlas i betänkandet om statligt stöd till jordbruket i norra Sverige samordnas med de förslag som kommer att avges av livsmedelskommittén. I avvaktan härpå finner utskottet sig inte böra förorda något sådant riksdagens uttalande i hithörande frågor, som förordas i motion 2398. Som anförs i propositionen har prisstödet till jordbruket i norra Sverige uppräknats årligen under tiden 1980—1982. Motionen avstyrks således.

I motion 2156 (s, m, c) begärs bl. a. vissa ställningstaganden av riksdagen rörande jordbruksproduktionen i Norrland, med speciell hänsyftning på förhållandena i Jämtlands län. Riksdagen bör sålunda uttala sig för att jordbruket i nämnda län i framtiden bör ha den omfattning det har i dag. För att bl. a. möjliggöra detta bör man inrikta jordbruksproduktionen så att animalieproduktionen styrs till Norrland, som av klimatologiska skäl inte kan ha t. ex. spannmålsodling i samma utsträckning som södra Sverige.

Enligt utskottets mening skulle det vara olämpligt att föregripa livsmedelskommitténs överväganden genom några bindande utfästelser från riksdagens sida beträffande vissa regioner. Motion 2156 bör därför i berörda delar (yrkandena 1 och 2) i avvaktan på resultatet av livsmedelskommitténs arbete inte föranleda någon ytterligare åtgärd.

Ett spørsmål av regionalpolitisk karaktär tas upp även i motion 1998 (c). Enligt denna önskar många människor förvärva mindre jordbruksfastigheter. I de flesta fall är det dock mycket svårt att få förvärvstillstånd, eftersom rationaliseringskravet ger anledning att sammanföra fastigheten med någon av grannfastigheterna eller att fastigheten övertas av lantbruksnämnden för framtida strukturrationalisering. För att få eller bevara en

levande landsbygd behövs enligt motionärernas uppfattning — utöver bärkraftiga familj jordbruk — även mindre jordbruk, där innehavaren kombinerar verksamheten med annan verksamhet i bygden eller pendlar till annan ort. Utan att ge avkall på inriktningen av jordbrukspolitiken om bl. a. satsning på effektiva familjeföretag och att inkomstlikställighet skall uppnås mellan dessa jordbrukare och andra yrkesutövare, måste det bli möjligt att i framtiden även förvärva, inneha, bruka och bebo jordbruksfastigheter, som lantbruksnämnderna ej bedömer som utvecklingsbara. Motionen utmynnar i en hemställan om att motionen överlämnas till livsmedelsutredningen för beaktande.

En liknande motion behandlades förra året av riksdagen (JoU 1981/82:29). Utskottet erinrade då om att en av grundtankarna bakom 1979 års jordförvärvslag var att lagen skulle stå i överensstämmelse med de regionalpolitiska strävandena (se bl. a. prop. 1978/79:85 s. 37 f). Enligt uttalanden i förarbetena skulle sålunda större hänsyn än dittills tas till de regionalpolitiska förutsättningarna vid tillämpning av lagens allmänna regler. Sådana generella hänsynstaganden bedömdes emellertid inte tillräckliga för att främja tillkomsten av lantbruksföretag inom områden där detta var särskilt angeläget från regionalpolitisk synpunkt. De allmänna bestämmelserna i lagen tar nämligen främst sikte på utvecklade och utvecklingsbara företag. Lagen borde därför utformas så att i sådana områden etablering och utveckling främjas även av sådana lantbruksföretag som är begränsat utvecklingsbara eller som ej är utvecklingsbara. I enlighet härmed har i lagens 7 § intagits bestämmelser som gör det möjligt att av regionalpolitiska skäl förbehålla begränsat utvecklingsbara och ej utvecklingsbara företag åt brukare som är bosatta på orten om företagen behövs som komplement till annan sysselsättning. Vidare är det möjligt att vägra förvärvstillstånd om egendomen behövs som tillskott till ett begränsat utvecklingsbart eller ej utvecklingsbart företag. Vid prövning av förvärv som avser nyetablering på ej utvecklingsbara eller begränsat utvecklingsbara jordbruk måste givetvis de regionalpolitiska synpunkterna vägas mot behovet av marktillskott till inom området redan etablerade jordbrukare.

Utskottet hänvisade i nämnda sammanhang också till bestämmelserna om prisstöd till jordbruket i norra Sverige, som då sågs över av en särskild utredning. Vidare erinrades om möjligheterna att erhålla statligt stöd för att främja sysselsättning och service i glesbygd enligt förordningen (1979:638) om statligt stöd i glesbygd. Motionen ledde inte till någon särskild riksdagens åtgärd.

Utskottet utgår från att de frågor som berörs i den ånyo väckta motionen i ämnet kommer att ägnas uppmärksamhet från livsmedelskommitténs sida utan något särskilt påpekande härom. Motionen bör därför kunna lämnas utan ytterligare åtgärd från riksdagens sida.

Enligt direktiven bör av utredningstekniska skäl en avgränsning göras så att kommitténs arbete inriktas på de jordbruksprisreglerade produkter-

na och de livsmedel i vilka ingår sådana produkter. Samtidigt bör emellertid beaktas den betydelse trädgårdsprodukter och fisk har för vår försörjning.

Trädgårdsprodukternas roll i livsmedelsförsörjningen behandlas i motionerna 640 (c) och 1978 (m). Motionärerna anför i sammanhanget vissa synpunkter på livsmedelskommitténs arbete med hithörande frågor. Enligt den förstnämnda motionen är det för avsättningen av trädgårdsprodukter synnerligen viktigt att priserna inte onödigtvis fördyras på vägen mellan odlare och konsument. Det är därför angeläget att en mera djupgående utredning görs beträffande prissättningen av trädgårdsprodukter i olika handelsled. Detta borde enligt motionärernas mening ske inom den livsmedelsutredning som nu skall starta sitt arbete. Enligt motion 1978 bör livsmedelskommittén få i uppdrag att beakta i motionen framförda synpunkter på trädgårdsprodukternas betydelse för hushållens livsmedelskostnader, för folkhälsan, för sysselsättningen och från beredskapssynpunkt. Vidare bör riksdagen uttala sig för att kommitténs arbete även får omfatta livsmedelsindustriprodukter baserade på bär och grönsaker.

Enligt utskottets mening finns det inte anledning att i nu förevarande sammanhang gå närmare in på utformningen och omfattningen av utredningsarbetet, såvitt avser trädgårdsprodukternas betydelse för vår försörjning. Det bör ankomma på kommittén att avgöra i vilken utsträckning man har möjlighet och anledning att gå in på dessa frågor. Motionerna 640 yrkande 3 och 1978 bör i enlighet härmed inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

En av kommitténs viktigaste uppgifter när det gäller *produktionsmålet* är att undersöka möjligheterna att komma till rätta med de problem som sammanhänger med överproduktionen av vissa jordbruksprodukter. Kommittén bör enligt direktiven analysera konsekvenserna av överproduktionen för konsumenterna och för samhällsekonomin. Förslag bör med förtur lämnas till sådana åtgärder som snarast kan åstadkomma bättre balans mellan produktion och konsumtion. Kommittén skall utgå ifrån att näringen själv måste bära kostnaderna för en produktion utöver den samhällsekonomiskt motiverade. I detta sammanhang kan kommittén förutsättningslöst pröva någon form av investerings- eller etableringskontroll och effekterna av en sådan åtgärd från såväl konsument- som producent-synpunkt.

Enligt motion 1001 (m) bör livsmedelskommittén få i uppdrag att pröva ett i motionen skisserat förslag om s. k. stallbank i syfte att minska överproduktionen.

Utskottet vill erinra om att ett system för betalning av tomma stallplatser för slaktsvin var ett av de förslag till produktionsanpassande åtgärder som aktualiserades i samband med jordbruksprisöverläggningarna förra året. Vid överläggningarna rådde enighet om att det då inte fanns anledning att införa ett sådant system. Lantbrukarnas förhandlingsdelegation ansåg

dock att frågan borde kunna aktualiseras under den kommande prisregleringsperioden.

Det står givetvis livsmedelskommittén fritt att i samband med sin utredning rörande överskottsproblemen närmare utreda denna fråga. Något särskilt uttalande härom från riksdagens sida är inte erforderligt. Motionen bör därför inte föranleda någon ytterligare riksdagens åtgärd:

I anslutning till frågan om produktionsmålet skall kommittén belysa förutsättningarna att använda åkermark för ökad produktion av proteinfoder som kan ersätta import och för produktion av energigrödor.

I ett antal motioner tas upp frågor rörande ökad odling av proteingrödor. Enligt motion 992 (m) bör livsmedelskommittén sålunda få i uppdrag att beakta vikten av att öka odlingen av sådana proteingrödor som foderärt och åkerböna för att därigenom minska importbehovet av proteinfodermedel. I kommittémotion 1460 från centerpartiet yrkas på att livsmedelskommittén får i uppdrag att snarast lägga fram ett konkret och samlat åtgärdsprogram i syfte att få till stånd en ökad odling av proteingrödor och ett ökat intresse att använda spannmål med hög proteinhalt. Sistnämnda problem vidrörs också i motion 176 (m) vari framförs synpunkter på kvalitetskraven för introduktion av nya spannmålssorter i Sverige. I sammanhanget förordas att betalning av korn efter proteinhalt övervägs. I motion 1995 (m) kritiserar formerna för det stöd som Svensk spannmålshandel fr. o. m. i år tillämpar i fråga om odling av proteingrödor, ärter och åkerbönor. Enligt motionärerna innebär systemet att alltför stort stöd ges åt fodermedelsindustrin i jämförelse med det som kommer den producent till del som använder grödorna i egen djurproduktion. En ändring bör därför komma till stånd. Frågan om vår proteinförsörjning berörs även i motion 1990 (c) vari yrkas på stöd till inhemsk odling av sojabönor.

Samtliga här redovisade motioner avser ämnen som faller inom ramen för eller nära berör frågor som livsmedelskommittén med stöd av nyss återgivna utdrag ur direktiven skall undersöka. I avvaktan på resultatet av dessa överväganden finner utskottet sig sålunda inte böra påyrka någon ytterligare riksdagens åtgärd med anledning av motionerna 176, 992, 1460, 1990 och 1995.

Vad gäller den sistnämnda motionen vill utskottet i detta sammanhang tillägga att det stöd som f. n. tillämpas för stöd till odling av bl. a. foderärt och åkerböna enligt den bedömning som gjorts av Svensk spannmålshandel och statens jordbruksnämnd innebär att både egenodlaren som använder grödorna i egen djurproduktion och foderproducenten som inköper grödorna får ett gott ekonomiskt utbyte av att använda inhemsk råvara i stället för importerat sojamjöl. I skrivelse till utskottet anför Svensk spannmålshandel också som sin uppfattning att någon ytterligare omläggning av stödprogrammet för att stimulera till odling och användning av inhemskt odlade proteinråvaror f. n. ej är motiverad.

Enligt centerpartiets kommittémotion 355 (yrkande 1) bör riksdagen

som sin mening ge regeringen till känna att energi- och jordbrukspolitiken bör utformas så att de stödjer jordbrukets möjligheter att aktivt minska energiförbrukningen inom jordbruket samt ökar möjligheterna till energiproduktion genom speciella energigrödor eller genom utnyttjande av avfallsprodukter. Odlingen av energigrödor behandlas även i motion 2001 (m) enligt vilken riksdagen bör framhålla värdet av odling av alternativa grödor för energiproduktion.

Förutsättningarna att använda åkermark för produktion av energigrödor skall som nyss nämnts belysas av livsmedelskommittén. Med hänsyn härtill bör motionerna 355 yrkande I och 2001 kunna lämnas utan ytterligare åtgärd.

I avseende på *inkomstmålet* anges i direktiven bl. a. att livsmedelskommittén bör undersöka förutsättningarna för en mera solidarisk inkomstpolitik inom jordbruksnäringen och överväga åtgärder för att uppnå en bättre fördelning mellan olika jordbrukarkategorier av det totala stödet till jordbruket. Härvid bör bl. a. uppmärksammas den situation som nyetablerade jordbrukare hamnar i liksom den som gjort eller gör stora investeringar. Den i samband med 1977 års riksdagsbeslut inrättade formen av lån med uppskjuten ränta samt de inom ramen för jordbruksprisregleringen införda stödformerna räntestöd och etableringsstöd bör därvid utvärderas.

I motion 481 (s) anförs att ett allt större kapitalbehov, delvis som en följd av att prisstegringen på jordbruksmark varit större än på andra områden, och ett ogynnsamt ränteläge har lett till oacceptabla skillnader i kapitalkostnaderna mellan nyetablerade och äldre jordbrukare. En prissättning som ger acceptabel avkastning till den nyetablerade jordbrukaren leder enligt motionärernas mening oundvikligen till övervinster för jordbrukare med äldre avamorterade gårdar och till höga priser på jordbruksprodukter och livsmedel. Ett system för utjämning av jordbrukets kapitalkostnader skulle enligt motionen vara till fördel för såväl producenter som konsumenter. Behovet av en sådan utjämning bör framhållas av riksdagen.

Det i motionerna väckta problemet tar som framgår av utredningsdirektiven sikte på ett av de problem som livsmedelskommittén närmare skall undersöka. Motionen påfordrar därför inte något särskilt initiativ från riksdagens sida.

I direktiven framhålls beträffande *rationaliseringsfrågor* bl. a. att en rationellt bedriven jordbruksproduktion är en av förutsättningarna för att garantera konsumenter livsmedel till rimliga priser och samtidigt uppnå inkomstmålet för de i jordbruket yrkesverksamma. En fortsatt rationalisering av jordbruksnäringen är därför nödvändig. Rationaliseringen bör liksom hittills syfta till att bygga upp och vidmakthålla effektiva jordbruksföretag.

Enligt direktiven finns det inte anledning att nu göra någon översyn av de allmänna principerna för jordbrukets rationalisering. Kommittén bör

därför inte ta upp denna fråga om den inte aktualiseras i samband med andra frågor som kommittén behandlar.

I motion 248 (c) hemställs att livsmedelsutredningen genom tilläggsdirektiv ges i uppdrag att framlägga förslag innebärande att sammanslagning av arrendegårdar prövas på samma sätt som sammanläggning genom köp. Motionärerna påpekar att sammanläggning av brukningsvärda enheter f. n. sker i snabb takt trots den markering som i samband med 1977 års jordbrukspolitiska beslut gjordes i fråga om familj jordbrukets betydelse. Den främsta orsaken är enligt motionärernas mening att jordbruksarrendena står helt vid sidan av myndigheternas prövning av strukturrationaliseringen inom jordbruket.

Utskottet vill erinra om att jordförvärvsutredningen i sitt år 1979 avgivna slutbetänkande Tillskottsarrenden m. m. (Ds Jo 1979:5) behandlade frågan om tillståndsprovning av tillskottsarrenden. Med hänsyn till kontrollsvårigheter, administrativa problem m. m. avstod utredningen från att föreslå kontroll av sådana arrenden. Betänkandet har inte föranlett någon ytterligare åtgärd.

I förevarande sammanhang bör vidare erinras om att arrendelagstiftningen år 1979 ändrades i syfte att stärka jordbruksarrendatorns ställning (prop. 1978/79:183, LU 1978/79:23). Genom ändringen skall i självinträdesfallen en obillighetsprovning äga rum, varvid jordägarens intresse av att få brukningsrätten till arrendestället skall vägas mot arrendatorns behov av social och ekonomisk trygghet. Det bör också nämnas att arrendelagskommittén i ett betänkande Arrenderätt 2 (SOU 1981:80) bl. a. föreslagit att en jordbruksarrendator med gårdsarrende under vissa förutsättningar skall få rätt att förköpa arrendestället. Betänkandet bereds f. n. inom regeringskansliet.

Utskottet delar den uppfattning som kommer till uttryck i utredningsdirektiven att det inte finns anledning att nu göra någon översyn av de allmänna principerna för jordbrukets rationalisering. Det bör ankomma på livsmedelskommittén att avgöra om det finns anledning för den att ta upp den i motion 248 väckta frågan i sitt utredningsarbete. Några särskilda direktiv härom finner utskottet sig således inte böra förorda. Motionen avstyrks därför.

Beträffande *fördling och distribution av livsmedel* framhålls i direktiven bl. a. att till en samlad översyn av livsmedelsförsörjningen givetvis också hör frågan om åtgärder för att förbättra folkhälsan. Utvecklingen inom de olika leden av livsmedelskedjan bör därför också analyseras med hänsyn till effekter på livsmedlens kvalitet och näringsinnehåll. Kommittén bör redovisa om förändringar är önskvärda av konsumtionen med hänsyn till folkhälsosynpunkter och i så fall vilka möjligheter som finns att påverka konsumtionen och därmed också produktionsinriktningen. Som tidigare nämnts skall kommittén bl. a. beakta den betydelse trädgårdsprodukterna har för vår försörjning.

I kommittémotionen 640 (c) betonas den stora betydelse grönsaker, frukt och bär har för en näringsriktig kost. Dessa produkter är därför från näringsfysiologisk synpunkt synnerligen angelägna även av beredskaps-skäl och borde därför jämföras med jordbruksvarorna. Med tanke på trädgårdsprodukternas näringsfysiologiska betydelse är det beklagligt att de hittills inte ingått bland de varor som erhållit livsmedelssubventioner. Även härvidlag borde livsmedelsutredningen kunna framlägga förslag om hur man tekniskt skall gå till väga för att inte diskriminera denna näringsriktiga varugrupp, framhåller motionärerna. Riksdagen bör som sin mening ge regeringen detta till känna.

Utskottet finner med hänsyn till vad i direktiven anförts inte skäl påkalla någon riksdagens ytterligare åtgärd med anledning av motion 640 i förevarande del (yrkande 4). Motionsyrkandet avstyrks således.

Frågan om stöd till den svenska exporten av högförädlade livsmedel, framför allt på animalieområdet, berörs i några motioner. I motion 801 (m) begärs sålunda ett samlat åtgärdsprogram för att öka den svenska exporten av livsmedel. Möjligheterna att vidga förädlingsgraden av produkter från det svenska jordbruket bör enligt motionärernas mening också undersökas. I centerpartiets kommittémotion 1463 yrkas även på olika åtgärder i syfte att främja exporten av högförädlade livsmedel.

Riksdagen har tidigare några gånger behandlat motioner av motsvarande innebörd (senast JoU 1981/82:42). Därvid har bl. a. hänvisats till vissa under senare år vidtagna förstärkningar av Sveriges exportråds resurser för ändamålet. Vad gäller åtgärder i övrigt i syfte att främja en ökad förädlingsgrad på livsmedelsområdet, bl. a. i fråga om forskningsinsatser, har utskottet erinrat om att forskningen inom livsmedelsområdet tillhör det som särskilt prioriterats i de allmänna riktlinjer för forskningsverksamheten m. m. inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde som angetts i proposition 1981/82:106 om forskning m. m. Utskottet anslöt sig därvid också till synpunkten att forskningsplaneringen i ökad utsträckning borde avse hela kedjan från råvaran via förädlingsindustrin till marknaden osv. Motionerna har mot bakgrund av det anförda inte ansetts påkalla någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida.

Utskottet vill med anledning av de ånyo väckta motionerna i frågan hänvisa till att Sveriges exportråd i den nu framlagda propositionen för kommande regleringsår föreslås få 1,5 milj. kr. av införselavgiftsmedel utanför fördelningsplanen för att stimulera export av högförädlade livsmedel. Det förutsätts att 1,5 milj. kr. också kommer att ställas till exportrådets förfogande av medel inom fördelningsplanen.

Frågan om utrikeshandelns roll för vår livsmedelsförsörjning tas även upp i direktiven till den livsmedelspolitiska utredningen. Där sägs att det blir en viktig uppgift för kommittén att beakta våra handelspolitiska intressen och åtaganden vid utformningen av livsmedelspolitiken. Detta kan ske

bl. a. genom en politik som inte leder till överskott som måste avsättas till priser som av andra länder kan uppfattas som subventionerade.

Ett viktigt led i detta sammanhang utgör också ett aktivt tillvaratagande av möjligheterna till export av bearbetade varor. Kommittén bör därför, med beaktande av internationella handelspolitiska regler, analysera möjligheterna från olika utgångspunkter att främja exporten av högförädlade livsmedel.

Motionerna 801 och 1463 bör mot bakgrund av vad här anförts inte föranleda någon ytterligare riksdagens åtgärd.

Bland de uppgifter som tillagts livsmedelskommittén ingår också en allmän översyn av *livsmedelsförsörjningens sårbarhet* från olika synpunkter. Den kommitté som våren 1982 tillkallades med uppdrag att utreda livsmedelsförsörjningens sårbarhet (Dir 1982:13) har samtidigt upphört. Huvudinriktningen i denna kommittés direktiv bör emellertid gälla även för den livsmedelspolitiska utredningen.

Sistnämnda utredning bör enligt direktiven omfatta hela livsmedelskedjan. En kartläggning av sårbarheten bör göras och överväganden ske av vilka anpassningar som i fredstid behövs för att upprätthålla försörjningstryggheten vid såväl lång- som kortvariga störningar i fredstid som vid långvarig avspärrning eller krig. De olika ledens beroende av stödfunktioner i form av energi av skilda slag, insatsvaror, maskiner, reservdelar, arbetskraft, transporter m. m. bör närmare analyseras.

I motion 1012 (m) anförs kritik mot nu gällande och tillämpade rutiner för uttagning av traktorer för krigstjänst. Reglerna är enligt motionen så utformade att tillämpningen av dem i många fall kan leda till besvärliga konsekvenser för upprätthållandet av jordbruksdriften på berört lantbruksföretag.

Utskottet vill erinra om att överbefälhavaren enligt förordningen (1978:561) om förberedelser för krigsanskaffning har att efter samråd med civilförsvarsstyrelsen och överstyrelsen för ekonomiskt försvar meddela riktlinjer för uttagning av fordon m. m. vid krig eller krigsfara. Bestämmelserna, som grundas på förfogandelagen, är f. n. föremål för viss omarbetning på överbefälhavarens initiativ.

I avvaktan på resultatet av de sålunda pågående övervägandena finner utskottet inte skäl föreslå riksdagen att vidta någon särskild åtgärd med anledning av motion 1012.

I folkpartiets partimotion 2000 anförs bl. a. vissa synpunkter på *jordbrukspolitikens inriktning* som livsmedelsutredningen i sitt arbete bör beakta. Bland dessa synpunkter kan nämnas avvisandet av tanken på etableringskontroll som medel för att komma till rätta med överskottsproduktion. Däremot ställer sig motionärerna positiva till att staten medverkar till åtgärder för att utveckla och främja exporten av livsmedel. Regeringen bör få i uppdrag att *framlägga ett åtgärdsprogram* för att söka åstadkomma ökad export av förädlade jordbruksprodukter. Motionärerna anser vidare

att statliga insatser inom jordbrukspolitiken i ökad utsträckning bör inriktas på att stödja kombinerade jord- och skogsbruk. Enskilt ägda familj jordbruk bör vara den dominerande ägandeformen.

Som framgår av den föregående redogörelsen förutsätts i direktiven för livsmedelskommitténs arbete att kommittén i samband med sina överväganden rörande åtgärder för att förbättra produktionsbalansen även skall kunna förutsättningslöst pröva någon form av investerings- eller etableringskontroll och effekterna av en sådan åtgärd. Självfallet finner utskottet inga skäl att motsätta sig en dylik prövning. Utskottet kan i övrigt inte finna någon motsättning mellan de synpunkter som i motion 2000 framförts i nu förevarande avseende och utredningsdirektiven. Motionen synes under angivna förhållanden inte böra föranleda någon riksdagens ytterligare åtgärd i denna del (yrkande 2).

Hemställan

Utskottet hemställer

Införelavgiftsmedel m. m.

1. att riksdagen godkänner vad i propositionen förordats i fråga om användningen av avgiftsmedel, som inflyter under regleringsåret 1983/84 eller har influtit under tidigare budgetår,
2. att riksdagen medger att statens jordbruksnämnd för säsongs- mässig lagring av jordbruksprodukter under budgetåret 1983/84 får disponera en rörlig kredit på högst 250 000 000 kr. i riksgäldskontoret,
3. att riksdagen medger att statens jordbruksnämnd för inlösen av inhemskt oljeväxtfrö för budgetåret 1983/84 får disponera en rörlig kredit på högst 50 000 000 kr. i riksgäldskontoret,
4. att riksdagen medger att regeringen eller, efter regeringens bestämmande, statens jordbruksnämnd för ändamål inom jordbruksprisregleringen och regleringen av sockernäringen för budgetåret 1983/84 får disponera en rörlig kredit på högst 120 000 000 kr. i riksgäldskontoret,
5. att riksdagen medger att statens jordbruksnämnd för råvarukostnadsutjämning under budgetåret 1983/84 får disponera en rörlig kredit på högst 40 000 000 kr. i riksgäldskontoret,

Prisregleringen på sockerbetor och socker

6. beträffande *sockerbetsarealen*
att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionerna 1982/83:2353 och 1982/83:2399 godkänner att sockerbetsarealen minskas med 500 ha/år under avtalsperioden med sikte på att den år 1985 får vara högst 51 500 ha,

7. att riksdagen godkänner de i propositionen i övrigt förordade grunderna för reglering av priser m. m. på sockerbeter och socker för tiden den 1 juli 1983 — den 30 juni 1985,

Lantbruksnämndernas ortsombud, m. m.

8. att riksdagen medger att regeringen eller, efter regeringens bestämmande, lantbruksstyrelsen får biträda ackord eller eljest efterge statens rätt på grund av garantiåtagande för lån till investeringar i offentliga karantäner för djur,
9. att riksdagen utan erinran lägger vad i propositionen om lantbruksnämndernas ortsombud anförts till handlingarna,

Anslagsfrågor, m. m.

10. att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motion 1982/83:2367 yrkande 1 medger att under budgetåret 1983/84 statsbidrag beviljas till trädgårdsnäringens rationalisering, m. m. med sammanlagt högst 7 000 000 kr.,
11. att riksdagen lämnar motionerna 1982/83:640 yrkande 6 och 1982/83:646 utan ytterligare åtgärd,
12. att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motion 1982/83:2367 yrkande 2 till *Bidrag till trädgårdsnäringens rationalisering, m. m.* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 6 000 000 kr.,
13. att riksdagen till *Främjande av trädgårdsnäringen* för budgetåret 1983/84 anvisar ett reservationsanslag av 900 000 kr.,
14. beträffande *åtgärder till stöd åt trädgårdsnäringen* att riksdagen avslår
 - a) motion 1982/83:640 yrkandena 1, 2, 5 och 7,
 - b) motion 1982/83:1009,
 - c) motion 1982/83:1076,
15. att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionerna 1982/83:990 och 1982/83:2000 yrkande 1 till *Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 3 838 000 000 kr.,

Utformningen av en livsmedelspolitik

16. beträffande *behovet av en livsmedelspolitisk utredning* att riksdagen avslår motion 1982/83:996 om jordbrukspolitiken,
17. beträffande *utgångspunkterna för utredningsarbetet*
 - a) att riksdagen avslår motion 1982/83:2398 om prisstödet till jordbruket i norra Sverige,

- b) att riksdagen avslår motion 1982/83:2156 yrkandena 1 och 2 om jordbruksproduktionen i Jämtland m. m.,
 - c) att riksdagen lämnar motion 1982/83:1998 om förvärv av ej utvecklingsbara jordbruksfastigheter utan ytterligare åtgärd,
 - d) att riksdagen lämnar motion 1982/83:1998 om deltidjordbruk m. m. utan ytterligare åtgärd,
 - e) att riksdagen avslår motionerna 1982/83:640 yrkande 3 och 1982/83:1978 om trädgårdsprodukternas roll i livsmedelsförsörjningen,
18. beträffande *produktionsmålet*
- a) att riksdagen lämnar motion 1982/83:1001 om s. k. stallbank utan ytterligare åtgärd,
 - b) att riksdagen avslår motionerna 1982/83:176, 1982/83:992, 1982/83:1460, 1982/83:1990 och 1982/83:1995 om ökad odling av proteinfoder, m. m.,
 - c) att riksdagen avslår motionerna 1982/83:355 yrkande 1 och 1982/83:2001 om produktion av energigrödor,
19. beträffande *inkomstmålet*
- att riksdagen lämnar motion 1982/83:481 om utjämning av jordbrukets kapitalkostnader utan ytterligare åtgärd,
20. beträffande *rationaliseringsfrågor*
- att riksdagen avslår motion 1982/83:248 om reglerna för sammanslagning av arrendegårdar,
21. beträffande *förädling och distribution av livsmedel*
- a) att riksdagen lämnar motion 1982/83:640 yrkande 4 om näringsriktig kost utan ytterligare åtgärd,
 - b) att riksdagen lämnar motionerna 1982/83:801 och 1982/83:1463 om export av högförädlade livsmedel, m. m. utan ytterligare åtgärd,
22. beträffande *livsmedelsförsörjningens sårbarhet*
- att riksdagen lämnar motion 1982/83:1012 om uttagning av jordbrukstraktorer för krigstjänst utan ytterligare åtgärd,
23. beträffande *jordbrukspolitikens inriktning*
- att riksdagen avslår motion 1982/83:2000 yrkande 2.

Stockholm den 3 maj 1983

På jordbruksutskottets vägnar

EINAR LARSSON

Närvarande: Einar Larsson (c), Håkan Strömberg (s), Arne Andersson i Ljung (m), Grethe Lundblad (s), Ove Karlsson (s), Hans Wachtmeister (m), Gunnar Olsson (s), Martin Segerstedt (s), Sven Eric Lorentzon (m), Jan Fransson (s), Jens Eriksson (m), Börje Stensson (fp), John Andersson (vpk), Åke Selberg (s) och Lennart Brunander (c).

Reservationer

1. Sockerbetsarealen (mom. 6)

Arne Andersson i Ljung, Hans Wachtmeister, Sven Eric Lorentzon och Jens Eriksson (alla m) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 8 börjar med "Utskottet vill" och slutar med "och 2399" bort ha följande lydelse:

Som framgår av det föregående bygger regeringens förslag på förutsättningen att driften vid samtliga nu existerande sockerbruk upprätthålls. Utskottet vill betona vikten av att denna förutsättning uppfylls. Den minskning av sockerbetsarealen som föreslås i propositionen är närmast motiverad av att den inhemska skörden de båda senaste åren varit större än vad som tidigare varit normalt. Det kan som framhålls i motionerna 2353 och 2399 ifrågasättas om inte målsättningen härigenom löper risk att äventyras. Mot denna ovissa bakgrund anser utskottet det dessutom vara fel att överföra ytterligare, om än marginella, arealer till spannmålsodling. Utskottet delar därför motionärernas uppfattning att det finns anledning att t. v. bibehålla sockerbetsarealen vid minst nuvarande nivå om 53 000 ha. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

6. beträffande *sockerbetsarealen*

att riksdagen med anledning av regeringens förslag och motionerna 1982/83:2353 och 1982/83:2399 godkänner vad utskottet anfört om sockerbetsarealens omfattning,

2. Bidrag till trädgårdsnäringens rationalisering, m. m. (mom. 10—12)

Einar Larsson och Lennart Brunander (båda c) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 10 börjar med "Utskottet finner" och på s. 11 slutar med "rskr 1982/83:204)" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill starkt understryka behovet av ökat anslag till energibesparande åtgärder inom trädgårdsnäringen. Detta är synnerligen angeläget då t. ex. exportländerna Holland och Danmark under senare år ökat detta stöd till sina trädgårdsodlare. Om så inte sker i Sverige, kommer vår trädgårdsnärings konkurrenskraft att äventyras. Även vid en hård ekonomisk prioritering anser utskottet därför att en ökning av detta anslag är synnerligen motiverat. Detta i all synnerhet som ca 2 milj. kr. kommer att åtgå till inneliggande ansökningar från innevarande budgetår och till vilka medel saknas under detta. Anslaget måste också ha den storleksordningen att stöd kan ges till alternativ energi för att därmed minska trädgårdsnä-

ringens oljeberoende. Med hänsyn till vad utskottet nu framhållit förordar utskottet att ramen för statsbidrag till trädgårdsnäringsens rationalisering och till energibesparande åtgärder inom trädgårdsföretag ökas från 7 till 8 milj. kr.

Anslaget Bidrag till trädgårdsnäringsens rationalisering, m. m. innefattar också bidrag på sammanlagt 150 000 kr. till grönsaks-, frukt- och bloms-terfrämjandena. Detta belopp har varit oförändrat sedan 1971.

Utskottet vill erinra om att näringsfrågorna tilldrar sig allt större uppmärksamhet bland allmänheten. Det gäller såväl kostens sammansättning som kostvanorna. Denna ökade medvetenhet hos konsumenterna har lett till ett stegrat intresse för information om olika livsmedel. Detta behov har för trädgårdsprodukternas del till stor del tillgodosetts av grönsaks- och fruktfrämjandena. Blomsterfrämjandet informerar om prydnadsväxternas betydelse i olika miljösammanhang. Dess verksamhet är av stort värde för att främja kvalitet och rätt varubehandling. Denna värdefulla konsumentvägledning tillgodoser därför ett allmänt konsumentintresse.

Trädgårdsnäringsutredningen har också i sitt betänkande (Ds 1982:2) bekräftat främjandenas betydelse.

I sitt förslag till marknadsfrämjande åtgärder föreslog därför trädgårdsnäringsutredningen att 1,9 milj. kr. av statsmedel skulle tillföras främjandena. Utredningen underströk därvid både den avsättningsfrämjande betydelsen för trädgårdsodlingen och att främjandenas verksamhet har stort allmänt intresse. Utskottet delar uppfattningen rörande främjandenas betydelse och anser i likhet med trädgårdsnäringsutredningen att man från statens sida bör ge främjandena ökade ekonomiska resurser. Som en första etapp bör det sammanlagda beloppet till främjandena ökas till 1 milj. kr.

Utskottets förslag innebär att utskottet förordar en uppräknig av anslaget med sammanlagt 2 milj. kr. utöver vad regeringen föreslagit. Utskottets ställningstagande överensstämmer med den uppfattning som uttrycks i motion 2367 i dessa frågor, vilken motion utskottet alltså i princip tillstyrker. De vid riksdagens början väckta motionerna 640 yrkande 6 och 646 synes i allt väsentligt tillgodosedda med vad utskottet här förordat.

dels utskottets hemställan under 10—12 bort ha följande lydelse:

10. att riksdagen med anledning av regeringens förslag och motion 1982/83:2367 yrkande 1 medger att under budgetåret 1983/84 statsbidrag beviljas till trädgårdsnäringsens rationalisering, m. m. med sammanlagt högst 8 000 000 kr.,
11. att riksdagen förklarar motionerna 1981/82:640 yrkande 6 och 1982/83:646 besvarade med vad utskottet anfört,
12. att riksdagen med anledning av regeringens förslag och med bifall till motion 1982/83:2367 yrkande 2 till *Bidrag till trädgårdsnäringsens rationalisering, m. m.* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 8 000 000 kr.,

3. Åtgärder till stöd åt trädgårdsnäringen (mom. 14 a och c)

Einar Larsson och Lennart Brunander (båda c) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 12 börjar med "I avvaktan" och slutar med "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening riktar motionären uppmärksamheten på viktiga problem som det är angeläget att snarast komma till rätta med. Jordbruksministern har i januari i år vid en frågestund i riksdagen förutskickat att regeringen under våren skulle komma att framlägga en proposition grundad på trädgårdsnäringens förslag och olika framställningar från Trädgårdsnäringens riksförbund. Utskottet finner det beklagligt att så ännu inte skett. Enligt utskottets mening bör riksdagen för regeringen framhålla angelägenheten av att förslag om marknadsfrämjande åtgärder snarast föreläggs riksdagen och att regeringen i övrigt vidtar åtgärder av det slag som aktualiserats i motionerna 640 (yrkandena 1, 2, 5 och 7) och 1076.

Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels utskottets hemställan under 14 a) och c) bort ha följande lydelse:

14. beträffande åtgärder till stöd åt trädgårdsnäringen

- a) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motion 1982/83:640 yrkandena 1, 2, 5 och 7,
- c) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört med anledning av motion 1982/83:1076,

4. Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område (mom. 15)

Arne Andersson i Ljung, Hans Wachtmeister, Sven Eric Lorentzon och Jens Eriksson (alla m) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 12 börjar med "Utskottet vill" och slutar med "avstyrks således" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att starka principiella invändningar kan riktas mot en fortsatt livsmedelssubventionering i den omfattning som nu sker. Erfarenheterna från livsmedelsområdet visar att statsmakterna måste iaktta återhållsamhet med åtgärder syftande till konstlade relationer mellan producent- och konsumentpriser. Av bl. a. angivna skäl anser utskottet att livsmedelssubventionerna på sikt måste avvecklas.

Önskvärt vore att avvecklingen kunde ske då landets ekonomiska tillväxt är stark och då jordbruksnäringen har en sund ekonomisk utveckling baserad på en god produktionsbalans. Sådana förutsättningar föreligger tyvärr inte f. n. Enligt utskottets mening tål samhällsekonomin inte större

kostnader till livsmedelssubventioneringen än i storleksordningen 2,8 miljarder kronor. Utskottet delar härvidlag den åsikt som kommer till uttryck i motion 990. Detta innebär att utskottet biträder yrkandet om att förevarande anslag räknas ned med 1,035 miljarder kronor i förhållande till regeringens förslag. Utöver vad här anförts bör någon nedskärning av ifrågavarande subventioner inte ske förrän konsekvenserna av en avveckling av livsmedelssubventionerna blir närmare belysta. Förutsättningar för detta är att nödvändiga besparingar kan ske inom andra samhällssektorer och att den ekonomiska utvecklingen förbättras.

Vid riksdagens bifall till utskottets förslag synes även yrkande 1 i motion 2000 i allt väsentligt bli tillgodosett.

dels utskottets hemställan under 15 bort ha följande lydelse:

15. att riksdagen med anledning av regeringens förslag och motion 1982/83:2000 yrkande 1 samt med bifall till motion 1982/83:990 till *Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 2 803 000 000 kr.

5. Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område (mom. 15)

Börje Stensson (fp) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 12 börjar med "Utskottet vill" och slutar med "avstyrks således" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den i motion 2000 uttryckta uppfattningen att det finns bättre sätt att stödja utsatta grupper när levnadskostnaderna stiger än att genomföra höjningar av livsmedelssubventionerna. Framför allt bör höjda barnbidrag och flerbarnstillägg kunna utnyttjas för ändamålet. Som redovisas i motionen överensstämmer denna inställning också med slutsatserna från en rapport till expertgruppen för studier i offentlig ekonomi, Inkomstomfördelningseffekter av livsmedelssubventioner (Ds B 1982:7). Livsmedelssubventionerna bör därför enligt utskottets mening minskas med 1,5 miljarder kronor (för budgetåret 1983/84 1,1 miljarder kronor) vilket innebär att enbart mjölken fortsättningsvis är subventionerad. Detta innebär att utskottet föreslår att riksdagen med bifall till motion 2000 i förevarande del (yrkande 1) och med anledning av motion 990 under anslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område för nästa budgetår anvisar 2 738 milj. kr.

dels utskottets hemställan under 15 bort ha följande lydelse:

15. att riksdagen med anledning av regeringens förslag och motion 1982/83:990 samt med bifall till motion 1982/83:2000 yrkande 1 till *Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område* för budgetåret 1983/84 anvisar ett förslagsanslag av 2 738 000 000 kr.,

6. Prisstödet till jordbruket i norra Sverige (mom. 17 a)

Einar Larsson och Lennart Brunander (båda c) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 15 börjar med "Utskottet anser" och slutar med "avstyrks således" bort ha följande lydelse:

Som ovan redovisats har regeringen ännu inte kunnat ena sig om ett förslag till riksdagen med anledning av Norrlandskommitténs betänkande om statligt stöd till jordbruket i norra Sverige utan har i stället överlämnat den till den livsmedelspolitiska utredningen för vidare överväganden. Utskottet har i och för sig inte något att erinra mot att de frågor som behandlas i nyssnämnda betänkande samordnas med de förslag som kommer att avgas av livsmedelskommittén. Detta bör dock inte utgöra skäl för att man under tiden som dessa överväganden pågår skulle frångå nu gällande av riksdagen godkända princip att, om produktionskostnaderna utvecklas på ett ogynnsamt sätt, en justering av prisstödet bör kunna ske så att dess syfte upprätthålls. Att frågan om en uppräknings av Norrlandsprisstödet överlämnas till 1983 års livsmedelskommitté innebär att en uppräknings av stödet fördröjs med minst ett, sannolikt två år. Eftersom uppräkningsen i sig innebär en eftersläpning kommer Norrlandsjordbruket och i synnerhet mjölkproduktionen att drabbas mycket hårt av denna uteblivna kostnadskompensation. En utebliven uppräknings den 1 juli 1983 skulle rimma illa med den i andra sammanhang framförda positiva inställningen till Norrlandsjordbruket. För att inte talet om jordbrukets regionalpolitiska betydelse skall bli tom retorik måste Norrlandsprisstödet uppräknas i takt med kostnadsutvecklingen. Riksdagen bör därför begära att regeringen beslutar om en sådan uppräknings från den 1 juli 1983. Denna uppräknings kan ske oaktagat att livsmedelskommittén ser över Norrlandskommitténs övriga förslag rörande bl. a. prisstödet områdesindelning och rationaliseringsstödet utformning. Vad nu anförts innebär att utskottet förordar att riksdagen ställer sig bakom yrkandet i motion 2398 i denna fråga.

dels utskottets hemställan under 17 a) bort ha följande lydelse:

17. beträffande *utgångspunkterna för utredningsarbetet*

- a) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför med anledning av motion 1982/83:2398 om prisstödet till jordbruket i norra Sverige,

Särskilda yttranden

Socketbetsarealen (mom. 6)

1. Einar Larsson och Lennart Brunander (båda c) anför:

Som en viktig förutsättning för det nu framlagda regeringsförslaget till prisreglering på sockerbeter och socker för regleringsperioden 1983/84—

1984/85 har angetts att driften vid samtliga nu existerande sockerbruk i landet upprätthålls. Detta skall ske inom ramen för en total sockerbetsareal om 53 000 ha.

Det i propositionen framlagda förslaget innebär att sockerbetsarealen skall minskas med 500 ha per år med sikte på en areal år 1985 på högst 51 500 ha. Motivet för arealminskningen är att betskördarna under de två senaste åren varit större än normalt. Vi anser för vår del att detta är ett alltför kortsiktigt betraktelsesätt som leder till en lösning som medför risk att allvarligt äventyra målsättningen om en upprätthållen drift vid samtliga sockerbruk.

Vi vill erinra om att sockernäringskommittén i sitt enhälligt framlagda betänkande (SOU 1982:6) beräknade att betarealen med samtliga nuvarande betbruk i drift vid antagen normalskörd per år skulle behöva ökas till 54 400 ha. Kommittén hade därvid tagit hänsyn såväl till försörjnings- och sysselsättningssynpunkter som regionalpolitiska synpunkter. Enligt vår mening utgör sockernäringskommitténs bedömningar en riktigare bas för ett långsiktigt beslut från riksdagens sida om sockerbetsarealens omfattning.

Mot bakgrund av att regeringens förslag till sockerreglering bygger på en överenskommelse mellan jordbruksnämnden och övriga berörda parter har vi avstått från att nu påyrka någon ändring i förslaget.

Utformningen av en livsmedelspolitik (mom. 16—23)

2. Arne Andersson i Ljung, Hans Wachtmeister, Sven Eric Lorentzon och Jens Eriksson (alla m) anför:

Vi har från moderat håll vid årets början fört fram ett antal motioner i olika livsmedelspolitiska frågor. De avser bl. a. ökat stöd till odling av proteingrödor och grödor för energiproduktion, införande av s. k. stallbank, åtgärder för att öka den svenska exporten av högförädlade livsmedel, trädgårdsprodukternas roll i livsmedelspolitiken, jordbrukets sårbarhet, m. m.

Samtliga de frågor som berörs i motionerna ingår bland dem som den nu tillsatta livsmedelskommittén enligt sina mycket omfattande direktiv har att pröva. I och för sig delar vi inte regeringens uppfattning att förhållandena är sådana att de motiverar en sådan genomgripande översyn av de jordbruks- och livsmedelspolitiska riktlinjerna, som livsmedelskommitténs direktiv förutsätter. När utredningen emellertid nu en gång är tillsatt finner vi det dock naturligt att den bl. a. kommer in även på de spörsmål som angetts i motionerna. Vi anser det under angivna förhållanden inte vara meningsfullt att nu driva de olika i motionerna upptagna delfrågorna separat utan väljer att i stället avvakta resultatet av utredningens överväganden. Som framgår av direktiven skall förslag från kommittén föreligga, såvitt avser produktionsbalansen redan i höst, och i övrigt under nästa år.

Prioriteringen överensstämmer i och för sig väl med den betydelse vi tillmäter överskottsproblemen och deras lösning.

3. Einar Larsson och Lennart Brunander (båda c) anför:

Vad gäller behovet av en livsmedelspolitisk utredning framhålls i centerpartiets partimotion 996 att det f. n. inte finns någon anledning att ompröva de riktlinjer för jordbrukspolitiken som drogs upp i 1977 års riksdagsbeslut.

Vi delar motionärernas uppfattning på denna punkt. Vi vill liksom motionärerna hävda att utvecklingen inom jordbruket och livsmedelsindustrin fram till nu varit gynnsam i förhållande till andra näringar. I 1977 års beslut framhölls också att livsmedelssektorn är en stabil del i samhälls ekonomin. Genom att produktionen hållits uppe och t. o. m. ökat har sysselsättningen i jordbruket endast minskat i den takt som rationalisering- en medfört. Den stora produktionen av bl. a. slaktdjur har haft en mycket gynnsam effekt på sysselsättningen inom livsmedelsindustrin. Sammantaget torde livsmedelssektorn ha lämnat små tillskott till den stora arbetslösheten. Dessa förhållanden måste sättas på pluskontot, när man bedömer de senaste årens utveckling inom jordbruk och livsmedelsindustri.

Den omständigheten att det höga kostnadsläget gjort det svårt för maskinindustrin att klara konkurrensen från importerade traktorer och lantbrukmaskiner är inte något som kan läggas jordbruket eller jordbrukspolitiken till last. Snarast visar det på ett väl utvecklat kostnadsmedvetande hos lantbrukarna, som bidragit till att hålla nere livsmedelspriserna.

Vi anser att jordbrukspolitiken också i fortsättningen bör ingå som en del i samhällspolitiken i övrigt, dvs. i näringspolitiken inkl. regionalpolitiken, säkerhetspolitiken, det sociala trygghetssystemet, miljö- och naturresurshushållningsfrågan osv. En utgångspunkt för jordbrukspolitiken bör vara att landets naturliga resurser för jordbruksproduktion skall utnyttjas effektivt, men på ett sätt som är förenligt med ekologisk balans och en god miljö. En utgångspunkt bör också vara att familjelantbruket skall vara den dominerande företagsformen. Från dessa utgångspunkter bör ställas upp olika delmål, som får avvägas med hänsyn till olika intressen och med beaktande av i vad mån de kan uppnås med jordbrukspolitiska insatser.

Det anförda innebär att vi anser att de grundläggande principer som lagts fast i 1977 års beslut om jordbrukspolitiken, i skötsellagen och i jordförvärvslagen, ger en stabil grund för den framtida jordbrukspolitiken. De anpassningar som behövs för den praktiska tillämpningen av politiken för att t. ex. uppnå en bättre produktionsbalans och underlätta för nytillträdande lantbrukare att klara de första åren kan ske utan att principerna rubbas. Den nu tillsatta utredningen skulle därmed ha kunnat koncentrera sitt arbete på att finna lösningar på de akuta problemen och på hur produktionsanpassningen kan ske med minsta möjliga störningar för producenter och livsmedelsindustri. Däri borde också ha ingått åtgär-

der för att stimulera export av förädlade livsmedel. En viktig uppgift är också att finna åtgärder för att begränsa livsmedelsförsörjningens sårbarhet för störningar i krislägen i enlighet med de direktiv som gavs våren 1982.

Regeringen har emellertid valt att tillsätta en utredning av betydligt större räckvidd än vad vi enligt ovan funnit motiverat. Direktiven är synnerligen omfattande och tar upp snart sagt varje aspekt av jordbruks- och livsmedelskedjan, möjligen med visst undantag för principerna för den statliga rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område. Även om tidsschemat för utredningsarbetet är mycket snävt och inte torde möjliggöra några djupgående analyser från kommitténs sida ger innehållet i direktiven vid handen att — visserligen delvis i en principiell inriktning som går stick i stäv med motionerna — flertalet av de frågor som från centerpartiets sida förts fram i ett antal vid årets början väckta motioner på jordbruks- och livsmedelspolitikens område ändå bör bli föremål för prövning inom den nu tillsatta utredningen.

Vi har mot denna bakgrund funnit det inte vara meningsfullt att nu yrka på någon direkt åtgärd från riksdagens sida med anledning av dessa motioner.

4. Börje StenSSon (fp) anför:

Svensk jordbruksnäring har svåra ekonomiska problem orsakade av inflation och högt ränteläge. Konsumtionen av jordbruksprodukter ökar långsamt. Samtidigt har produktionen ökat. Särskilt nyetablerade jordbrukare har sökt möta dålig räntabilitet med en ytterligare stegring av sin redan mycket rationella och intensiva jordbruksdrift. Detta har orsakat stora överskott av jordbruksprodukter som i huvudsak måste avsättas utomlands med ökade exportkostnader som följd. I partimotion 2000 från folkpartiet avvisas tanken på etableringskontroll som medel för att komma till rätta med problemet med överskottsproduktion. I stället understryks vikten av att staten medverkar till åtgärder för att utveckla och främja exporten av livsmedel. Regeringen bör enligt motionen få i uppdrag att framlägga ett åtgärdsprogram. Det framhålls att en väsentlig förutsättning för att svensk livsmedelsindustri skall utvecklas i en såväl ur branschens som samhällets synpunkt positiv riktning är bl. a. tillgång till större marknader genom ökad export. Motionärerna anser vidare att statliga insatser inom jordbrukspolitiken bör i ökad utsträckning inriktas på att stödja kombinerade jord- och skogsbruk. Enskilt ägda familjejordbruk bör vara den dominerande ägandeformen. Jag har utgått från att de synpunkter som anförs i motionen kommer att beaktas av livsmedelsutredningen utan något särskilt initiativ från riksdagens sida. Mot denna bakgrund har jag inte ansett motion 2000 påkalla någon ytterligare åtgärd i förevarande del.

